

แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชน และความทันสมัยของประชาชนในอำเภอหนองจอก จังหวัดกรุงเทพมหานคร โดยได้ทำการศึกษาแนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ ที่ทำการศึกษา ดังนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
2. การเปิดรับสื่อมวลชน
3. แนวความคิดเกี่ยวกับความทันสมัย (Modernity)
3. แนวความคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนในการพัฒนาลักษณะทันสมัย (Modernization)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สังคมทุกสังคมย่อมมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอยู่เสมอในทุก ๆ ด้าน นับแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน การเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นอาจเกิดขึ้นช้าหรือเร็ว มากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการภายในสังคม นักวิชาการได้ให้คำจำกัดความไว้หลากหลายแตกต่างกัน เช่น

Kingsley (1949 : 622) ให้คำจำกัดความการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ว่า คือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบสังคม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ Johnson (1960 : 626-628) ที่ให้คำจำกัดความไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบสังคม การเปลี่ยน

แปลงจะมีผลต่อหน้าที่ของระบบ และเข้ากับการให้ความหมายของการพัฒนาสังคมของ Rogers และ Svenning (1978 : 147) ว่าหมายถึงการเปลี่ยนแปลงสังคม (Social Change) ซึ่งเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อโครงสร้าง (Structure) และหน้าที่ (Function) ในสังคม โดยเกิดได้ 2 ระดับคือ ระดับบุคคล (Individual Social change) และระดับสังคม (Social System Change) คือ

1. การเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคล เรียกว่า ความทันสมัย (Modernization) ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคล (Individuals) ซึ่งเป็นสมาชิกของสังคม เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตแบบเก่า (Traditional Way of Life) มาเป็นแบบใหม่ที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น (More Complex) มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากขึ้น (Technologically Advanced) และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Rapidly Changing)
2. การเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม (Social System Change) เรียกว่า การพัฒนา (Development) ซึ่งหมายถึงการที่ความคิดใหม่ (New Ideas) ถูกนำมาใช้ในสังคม เพื่อทำให้รายได้ต่อหัวของประชากรเพิ่มขึ้น (Higher Level of Living) โดยใช้วิธีการผลิตที่ทันสมัยขึ้น (More Modern Product and Methods) ตลอดจนการมีสถาบันสังคมที่ดีขึ้น (Improved social Organization) (อ้างในปรมะ สตะเวทิน, 2533 : 147)

พองพันธุ มณีรัตน์ (2521 : 17) รวบรวมลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ ดังนี้ คือ

1. เป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ และหรือระหว่างมนุษย์และกลุ่มคนนั้น คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงในการกระทำต่อกันของมนุษย์
2. เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง หน้าที่ หรือกระบวนการต่าง ๆ ของความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและการหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่ง

3. เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจเป็นเรื่องใหญ่หรือเล็กก็ได้

Moore (1965 : 2) นักสังคมวิทยาได้สรุปลักษณะของการเปลี่ยนแปลงสมัยปัจจุบันไว้ว่า คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมหนึ่ง หรือในวัฒนธรรมหนึ่งเป็นไปอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอ เกิดในลักษณะลูกโซ่ คือมีผลต่อเนื่องกันไปโดยอาจเกิดได้ทุกสถานที่ และปัจจุบันนี้การเปลี่ยนแปลงมักเป็นผลมาจากการวางแผนการเอาไว้ หรือเกิดจากการคิดประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ มาทำในสมัยก่อน มีผลกระทบกระเทือนต่อประสิทธิภาพของปัจเจกบุคคล และหน้าที่ของสังคมอย่างกว้างขวาง คนทุกคนย่อมประสบการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

Rogers และ Shoemaker (1973 อ้างในเสถียร เชยประทีป, 2526 : 5) กล่าวถึงการพัฒนาซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงระดับสังคมว่า คือการที่ความคิดใหม่ถูกนำเข้าสู่ระบบสังคมเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ต่อหัวของประชากรให้สูงขึ้น และปรับปรุงระดับการดำรงชีวิตให้ดีขึ้นโดยผ่านกรรมวิธีการผลิตที่ทันสมัยกว่า และการจัดองค์การทางสังคมที่มีสมรรถภาพดีกว่าการพัฒนาเป็นการปรับปรุงให้ทันสมัยในระดับระบบสังคม โดยในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น มีขั้นตอนสำคัญๆ อยู่ 3 ขั้นตอน คือ การประดิษฐ์ (Innovation) การเผยแพร่ (Diffusion) และผลที่เกิดขึ้น (Consequence) (เสถียร เชยประทีป 2535 : 39)

การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่ เป็นธรรมชาติของมนุษย์ (สพิทรา สุกภาพ, 2522 : 176) มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal) ที่จำต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน และการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ต่อกัน คือที่มาของการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ก็คือ การเปลี่ยนแปลงคนนั่นเอง (สพิทรา สุกภาพ : 177) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้เอง เป็นคุณลักษณะสำคัญของกระบวนการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม (บุญเลิศ ศุภคิดถก, 2520 : 8) ซึ่งนักวิชาการอย่าง M. Millikan และ D.L.M. Blackmer กล่าวไว้ว่า "สิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับการเปลี่ยนแปลงในแต่ละสังคมก็

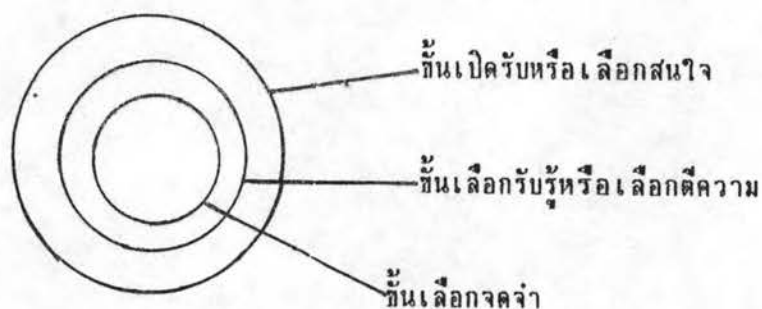
คือ การที่ประชาชนต้องเปลี่ยนแปลงตัวเอง" (อ้างถึงในเสถียร เศษประทับ 2526 : 26-27) ดังนั้นในการพัฒนาระดับสังคมก็คือการพัฒนาบุคคล และหากพิจารณาว่า ความทันสมัยเป็นคุณลักษณะที่เป็นเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงตนเองในระดับบุคคลแล้ว การทำให้ทันสมัยก็คือกระบวนการที่จะนำไปสู่การพัฒนา หรือการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคมนั่นเอง

การเปิดรับสื่อมวลชน

นักวิชาการสาขาสื่อสารมวลชนให้ความสำคัญกับการเปิดรับสื่อมวลชน ว่ามีผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในผู้รับสารเป็นเสมือนตัวเร่งปฏิกิริยาในกระบวนการพัฒนาความทันสมัยช่วยพัฒนาความสามารถในการสวมบทบาทของบุคคล ทำให้สามารถจินตนาการตนเองเป็นบุคคลอื่นในสถานการณ์แปลกใหม่ได้ (Rogers และ Svenning, 1969 : 99, 206) โดยที่บุคคลจะเปิดรับสื่อมวลชนเฉพาะเนื้อหาที่ตนต้องการที่จะเปิดรับ และจะเลือกไม่รับเนื้อหาที่ตนไม่ต้องการเปิดรับ ตามหลักการของการเลือกเปิดรับสื่อมวลชนซึ่งมาจากทฤษฎีทางการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับการเปิดรับข่าวสาร (Selective Exposure) มีกระบวนการในการเลือกรับข่าวสาร (Selective Process) ดังนี้คือ (อ้างในพีระ จิตรโสภณ, 2532 : 637-639)

ภาพที่ 1

กระบวนการเลือกรับข่าวสาร 3 ชั้น

1. การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ (Selective Exposure or Selective Attention) หมายถึง แนวโน้มที่ผู้รับสารจะเลือกสนใจหรือเปิดรับข่าวสารจากแหล่งหนึ่งแหล่งใดที่มีอยู่ด้วยกันหลายแหล่ง ทฤษฎีการเลือกเปิดรับนี้ ได้มีผู้ศึกษาวิจัยกันอย่างกว้างขวาง และพบว่า การเลือกเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ เช่น ทัศนคติเดิมของผู้รับสาร ตามทฤษฎีความไม่ลงรอยของความรู้ ความเข้าใจ (Theory of Cognitive Dissonance) ที่เสนอโดย Festinger (1957) ว่าบุคคลมักจะแสวงหาข่าวสาร เพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรู้สึกริเริ่มเดิมของตน ทั้งนี้เพราะการได้รับข่าวสารใหม่ที่ไม่ลงรอยหรือไม่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจหรือทัศนคติที่มีอยู่แล้ว จะเกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลย์หรือมีความไม่สบายใจที่เรียกว่า "Cognitive Dissonance" ดังนั้นการที่จะลดหรือหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าวได้ ก็ต้องแสวงหาข่าวสารหรือเลือกสรรเฉพาะข่าวที่ลงรอยกับความคิดเดิม นอกจากนี้ทัศนคติดั้งเดิมที่เป็นตัวกำหนดในการเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว ยังมีปัจจัยทางด้านสังคม จิตใจและลักษณะส่วนบุคคลอีกมากมายหลายประการ ได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อ อุดมการณ์ ลัทธินิยม ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม และประสบการณ์ ฯลฯ

2. การเลือกรับรู้หรือเลือกตีความ (Selective Perception or Selective Interpretation) เป็นกระบวนการกลั่นกรองขึ้นต่อมา ผู้รับสารแต่ละคนอาจตีความหมายข่าวสารขึ้นเดียวกันที่ส่งผ่านสื่อมวลชนไม่ตรงกัน ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ประสบการณ์ ความเชื่อ ความต้องการ ความคาดหวัง แรงจูงใจ สภาวะร่างกายหรืออารมณ์ในขณะนั้น

3. กระบวนการเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำข่าวสาร เฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติของตนเองและมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือไม่เห็นด้วยได้ง่ายกว่า

Merrill และ Lowenstein (1971 : 134-135) ได้สรุปว่าบุคคลมีแรงผลักดันจากปัจจัยพื้นฐาน 4 ประการ ให้เลือกรับสื่อมวลชน คือ 1) ความเหลาซึ่งสื่อมวลชนเป็นเพื่อนแก้เหงาที่ดี 2) ความอยากรู้หรืออยากเห็น 3) เพื่อประโยชน์ใช้สอยของตนเอง และ

4) ลักษณะเฉพาะของสื่อมวลชนทั่วไป ซึ่งจะสามารถสนองความต้องการให้ผู้รับสื่อเกิดความพึงพอใจได้

จากการศึกษาของ McCombs และ Becker ซึ่งชี้ให้เห็นว่าบุคคลใช้สื่อมวลชนเพื่อสนองความต้องการ 6 ประการคือ

1. เพื่อต้องการรู้เหตุการณ์ (Surveillance) โดยการติดตามความเคลื่อนไหวและการสังเกตการณ์รอบตัว เพื่อจะได้รู้ว่าเกิดอะไรขึ้น เพื่อให้ทันเหตุการณ์ทันสมัยและเรียนรู้ว่าอะไรเป็นสิ่งสำคัญที่ควรรู้
2. เพื่อต้องการคำแนะนำ (Guidance) ในการปฏิบัติตัวให้ถูกต้องและช่วยในการตัดสินใจแต่ละวัน เพื่อความอยู่รอดในระบบสังคมและการเมืองที่เป็นอยู่
3. เพื่อความตื่นเต้น (Excitement) เพื่อสร้างความรู้สึกว่าได้รวมอยู่ในเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นด้วย
4. เพื่อเสริมความคิดเห็น (Reinforcement) ช่วยเสริมความคิดเห็นเดิมให้มั่นคงยิ่งขึ้นหรือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจที่ได้กระทำลงไปแล้ว
5. เพื่อนำเอาไปใช้ในการสนทนา (Anticipated Communication)
6. เพื่อความบันเทิง (Entertainment) เพื่อความเพลิดเพลินรวมทั้งการผ่อนคลายอารมณ์

อีกทฤษฎีหนึ่งที่น่ามาใช้อธิบายการเปิดรับสื่อมวลชนได้คือ ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจจากสื่อมวลชน (The Uses and Gratification Theory) ซึ่งได้เริ่มมีการศึกษาเป็นครั้งแรกเมื่อกลางศตวรรษที่ 19 Katz และคณะ (1974 อ้างในพีระ จิตรโสภณ, 2530: 634) ได้ให้คำอธิบายแนวทางการศึกษาการใช้ประโยชน์และการได้รับความพึงพอใจคือ การศึกษาผู้รับสารเกี่ยวกับ (1) สภาวะทางสังคมและจิตใจซึ่งก่อให้เกิด (2) ความต้องการจำเป็นของบุคคล และเกิดมี (3) ความคาดหวังจากสื่อมวลชนหรือแหล่งข่าวสารอื่น ๆ แล้วนำไปสู่ (4) การเปิดรับสื่อมวลชนในรูปแบบต่าง ๆ กันอันก่อให้เกิดผล คือ (5) การได้รับความพึงพอใจตามที่ต้องการ และ (6) ผลอื่น ๆ ที่ตามมา ซึ่งอาจจะไม่ใช่ผลที่เจตนาไว้ก็ได้

Rogers และ Svenning (1969 : 363-364) ให้คำนิยามไว้ว่า สื่อมวลชนนั้นครอบคลุมถึงสื่อทั้ง 5 ประเภท ได้แก่ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และภาพยนตร์ ดังนั้นในการวัดการเปิดรับสื่อมวลชน จึงประกอบด้วยจำนวนรายการวิทยุที่ฟังต่อสัปดาห์ การอ่านหนังสือพิมพ์ต่อสัปดาห์ ภาพยนตร์ที่ดูต่อปีและอื่นๆ และได้ศึกษาบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นตัวแปรแทรก (Intervening Variable) ซึ่งอยู่ตรงกลางของกระบวนการทำให้ทัศนสัมพันธ์กับข่าวในกลุ่มประเทศละตินอเมริกา พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการที่ทำให้ทัศนสัมพันธ์

หากมองในแง่ผู้รับสาร Berlo (1960 อ้างในประมะ สตะเวทิน 2533) กล่าวถึงปัจจัยของผู้รับสารและผู้ส่งสารในการที่จะสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้ คือ ทักษะในการสื่อสาร ทัศนคติ ความรู้ ระบบสังคม วัฒนธรรม บุคคลเป็นสมาชิกของสังคมและมีวัฒนธรรมของตน มีตำแหน่ง บทบาท สักดิ์ศรี ความเชื่อ พฤติกรรมที่พึงปฏิบัติ ค่านิยม ฯลฯ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนแล้วแต่มีอิทธิพลต่อการรับสารและการตีความหมายของผู้รับสารด้วย

การสื่อสารมวลชน เรามักจำแนกผู้รับสารออกเป็นกลุ่ม ๆ ตามลักษณะทางประชากร (demographic characteristics) เช่น อายุ เพศ สถานะทางสังคม และเศรษฐกิจ การศึกษา และศาสนา เป็นต้น (Michael Burgoon 1974 อ้างในประมะ สตะเวทิน) โดยมีสมมติฐานว่าผู้รับสารที่มีลักษณะดังกล่าวร่วมกัน ย่อมมีทัศนคติและพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน เช่น คนที่มีอายุมาก มักใช้สื่อมวลชนเพื่อแสวงหาข่าวหนัก ๆ เช่นรายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา (Wilbur Schramm and Donald F. Roberts ed.) สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจทำให้คนมีวัฒนธรรมที่ต่างกัน มีประสบการณ์ต่างกัน มีทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อต่างกัน โดยทั่วไปแล้วคนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อมวลชนมากกว่าคนที่มีการศึกษาต่ำ และคนที่มีการศึกษาสูงมักจะใช้สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ในขณะที่คนที่มีการศึกษาต่ำกว่า มักใช้สื่อประเภทวิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์ (Rivers, Peterson and Lenson : 1971)

การนับถือศาสนาก็เป็นลักษณะอีกประการหนึ่งที่มีอิทธิพลทั้งในด้านทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรม ศาสนาได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับคนและกิจกรรมในชีวิตของคนตลอดตั้งแต่เกิดจนตาย ศาสนามีอิทธิพลต่อความคิดของคนอย่างน้อยที่สุด 3 ด้าน คือ 1) อิทธิพลต่อ

ทัศนคติ ด้านศีลธรรม คุณธรรม และความเชื่อทางจรรยา 2) อิทธิพลต่อทัศนคติทางเศรษฐกิจ 3) อิทธิพลต่อทัศนคติด้านการเมือง

ความแตกต่างด้านต่าง ๆ เหล่านี้ อันรวมถึงความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม (Culture) ซึ่งในสังคมในประเทศหนึ่ง ๆ อาจประกอบด้วยหนึ่งหรือหลาย ๆ สังคมและวัฒนธรรม และแต่ละวัฒนธรรมยังอาจแยกแยะออกเป็นวัฒนธรรมย่อย ๆ (Sub-culture) ออกไปอีก และแต่ละวัฒนธรรมย่อย ๆ นี้ อาจจะแยกแยะแตกต่างออกไปในด้านภาษา ศาสนา หรือบรรพบุรุษอีกก็ได้ จะเห็นได้ว่า "วัฒนธรรม" นั้นมีความหมายกว้างขวางมาก มากกว่าความเชื่อถือ ค่านิยม หรือการกระทำ ซึ่งมักจะปรากฏอยู่ในกลุ่มชนเล็ก ๆ หรือกลุ่มสังคมหนึ่ง ๆ ที่มีศาสนาเดียวกัน มีจริยธรรมเดียวกัน มักจะปรากฏอยู่ในกลุ่มชนเล็ก ๆ หรือกลุ่มสังคมหนึ่ง ๆ ที่มีศาสนา จริยธรรมเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาของความแตกต่างของวัฒนธรรม (Cultural Differences หรือ Cultural Barriers) โดยหลักใหญ่แล้วมักต้องอาศัยโครงหรือข่ายของการสื่อสาร เช่นกระบวนการสื่อสารระดับบุคคลสามารถเกิดระหว่างวัฒนธรรมที่แตกต่างกันได้ตลอดเวลา และวัฒนธรรมจะเป็นส่วนหนึ่งที่จะแสดงให้เห็นถึงระดับและกระบวนการของการสื่อสารระดับบุคคลว่าเป็นอย่างไร

Intercultural Communication เกี่ยวข้องกับการใช้อย่างกว้างขวางของระบบของสื่อมวลชน (Mass Communication) ทั้งนี้หมายถึงการใช้เครื่องที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ ในปัจจุบัน เราจะเห็นว่า แต่ละชาติแต่ละวัฒนธรรม ได้หันมาใช้เครื่องสื่อสารเหล่านี้ติดต่อกับต่างชาตินานาอารย โดยที่พยายามใช้เครื่องสื่อสารที่ใช้ในประเทศ และใช้ในองค์การสากลติดต่อกับคนต่างชาติต่างวัฒนธรรม (ครูณี ชวชาติ , นิเทศสาร)

กล่าวโดยสรุป คือ การเปิดรับสื่อมวลชนแต่ละชนิดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความต้องการ ความสนใจ หรือแรงจูงใจ กระบวนการเลือกรับข่าวสาร ซึ่งแต่ละบุคคลย่อมมีวัตถุประสงค์ มีความต้องการในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชน เพื่อสนองความพึงพอใจของตนเองเพื่อเหตุผลต่างๆ กัน โดยไม่ขัดแย้งกับความเชื่อหรือทัศนคติเดิม และการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชน แต่ละบุคคลย่อมมีความแตกต่างในด้านต่างๆ รวมทั้งวัฒนธรรมที่ต่างกัน จึงทำให้การติดต่อสื่อสารในระดับบุคคลที่ไม่เหมือนกัน นำไปสู่การพัฒนาที่ต่างกันด้วย จึงสามารถนำการเปิดรับสื่อมวลชนนี้ไปใช้อธิบายพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ของสังคมได้ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนาลักษณะทันสมัยของบุคคล

แนวความคิดเกี่ยวกับความทันสมัย

การพัฒนาในระดับบุคคลหรือกระบวนการทำให้ทันสมัย เป็นกระบวนการที่นักวิชาการยอมรับว่า เป็นกระบวนการสำคัญในอันจะนำไปสู่การพัฒนาในระดับสังคมต่อไป

Moore (1965 : 89) ให้คำนิยามกระบวนการทำให้ทันสมัยว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจากระบบแบบดั้งเดิมมาเป็นระบบของเทคโนโลยี และการจัดการองค์การอย่างมีระเบียบกฎเกณฑ์ในสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะที่เจริญก้าวหน้าของเศรษฐกิจจนกระทั่งมีความมั่นคงทางด้านการเมืองเช่นเดียวกับประเทศตะวันตก

Smelser (1966) เห็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนาว่าเป็นกระบวนการไปสู่ความทันสมัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการ 4 อย่างที่แตกต่างกันแต่มีความเกี่ยวเนื่องกันคือ

1. ทางด้านเทคโนโลยี สังคมจะเปลี่ยนจากการใช้เทคนิคง่ายๆ และดั้งเดิมไปสู่ การใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์
2. ทางด้านเกษตรกรรม สังคมจะเปลี่ยนจากการทำการเกษตรเพื่อยังชีพ ไปสู่ การผลิตสินค้าเกษตรกรรมเพื่อการค้า ซึ่งหมายรวมถึงการปลูกพืชที่ทำเงิน เฉพาะอย่าง การซื้อสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าเกษตรในตลาดและว่าจ้างแรงงานเพื่อ การเกษตร
3. ทางด้านอุตสาหกรรม จะเปลี่ยนจากการใช้แรงงานมนุษย์และสัตว์ ไปสู่ การทำอุตสาหกรรมอย่างแท้จริง นั่นคือ การที่คนทำงานเพื่อค่าจ้างแรงงานโดยการใช้เครื่องจักรเครื่องกลเพื่อทำการผลิตสินค้าส่งตลาด
4. ทางด้านการจัดการทางนิเวศน์วิทยา จะเปลี่ยนจากการตั้งถิ่นฐานกระจ่ายไปในที่เพาะปลูกและหมู่บ้าน ไปสู่การตั้งถิ่นฐานในเมือง (คาร์ลี ถวิลพิพัฒน์ กุล, 2530 : 7-8)

โดยการมองประเทศกำลังพัฒนาว่าเป็นระบบสังคมอันหนึ่ง Smelser อธิบายว่า ในกระบวนการไปสู่ความทันสมัย มีองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 อย่างคือ การแยกกลุ่มของโครงสร้างและหน้าที่ (Differentiation) การผสมผสานของส่วนต่าง ๆ ใน

ระบบ (Integration) และความระส่ำระสายในสังคม (Social Disturbance) Smelser บอกว่าในสังคมที่พัฒนาแล้ว จะมีระดับของการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่สูง อย่างไรก็ตามการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่นี้ไม่เพียงพอที่จะนำไปสู่ความทันสมัยได้ ต้องมีการผสมผสานเป็นอีกองค์ประกอบหนึ่ง ส่วนความระส่ำระสายในสังคมเกิดขึ้นในช่วงเวลาระหว่างการเกิดการแยกย่อยของโครงสร้างและหน้าที่ และการผสมผสานกันของส่วนต่าง ๆ ในสังคม

นอกจากนี้ยังมีนักทฤษฎีที่สำคัญ ๆ อีกหลายคนเน้นที่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล เช่น บุคคลิกภาพ ค่านิยม ทศคติ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น

Hagen (1962) คิดว่าบุคคลิกภาพแบบสร้างสรรค์ (Innovative Personality) เป็นกุญแจที่จะไขไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจ ผู้ที่มีบุคคลิกภาพแบบสร้างสรรค์จะมองเห็นสภาพสังคมรอบตัวว่าเป็นขั้นตอนอย่างมีเหตุผลที่มีผลที่สามารถจะเข้าใจได้ นอกจากนี้ ผู้มีบุคคลิกภาพแบบนี้จะมีความต้องการอย่างมากที่จะมีอำนาจตัดสินใจด้วยตนเอง มีความเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความต้องการที่จะเอาใจใส่ต่อสวัสดิภาพของตนเองและผู้อื่น (คารณี ถวิลพิพัฒน์กุล : 30)

Millican และ Blackmer (1964 : 26-27) กล่าวว่า "สิ่งจำเป็นที่สุดสำหรับารเปลี่ยนแปลงในแต่ละสังคมก็คือ การที่ประชาชนต้องเปลี่ยนแปลงตัวเอง"

McClelland (1967 : 74-85) นักเศรษฐศาสตร์และนักจิตวิทยา กล่าวว่า คุณภาพของคนที่ทันสมัยขึ้นอยู่กับความรู้จักพึ่งตัวเอง และมีความตั้งใจทำสิ่งต่างๆ ให้บรรลุความสำเร็จ ปัจจัยที่จะทำให้เกิดความทันสมัยของบุคคลหรือของกลุ่มมีมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับการมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับสูงหรือต่ำ กล่าวคือ ถ้าบุคคลมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงก็จะเป็นคนทันสมัยมาก และเป็นผู้ประกอบการ (Entrepreneurship) ที่ดีด้วย ในทางตรงกันข้าม ถ้าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่ำ ก็จะเป็นคนที่ทันสมัยน้อยและมีลักษณะเป็นผู้ประกอบการต่ำ ซึ่งเป็นการมองที่คุณลักษณะทางจิตใจเช่นเดียวกับ Anderson และ Shils (อ้างใน Myron Weiner 1966 : 3-9) เน้นว่าคนที่ทันสมัยจะต้องมีการพัฒนาทักษะและจิตใจ ความคิดสร้างสรรค์ ในขณะที่นักประวัติศาสตร์อย่าง Black (1966 :

33) ให้ความเห็นว่า สังคมสมัยใหม่คือ สังคมที่มีความก้าวหน้าของความรู้ใหม่ ๆ และมีบุคคลที่มีความสามารถ ในอันที่จะเข้าใจความลึกลับของธรรมชาติ และสามารถประยุกต์ความรู้ใหม่นี้เพื่อประโยชน์ต่อกิจกรรมของมนุษย์

Rogers (1969 : 27-29) ให้นิยามของคำว่า "Modernization" หรือ การทำให้ทันสมัยว่า หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเปลี่ยนจากการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิม (Traditional) มาเป็นแบบที่สลับซับซ้อนมากขึ้น มีเทคนิควิทยาการที่ก้าวหน้า และเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตอย่างรวดเร็ว

Chodak ได้จำแนกการทำให้ทันสมัยออกเป็น 3 ประเภท คือ การทำให้ทันสมัยทางอุตสาหกรรม การทำให้ทันสมัยโดยการผสมผสานทางวัฒนธรรม และการทำให้ทันสมัยโดยการปรับปรุงสาธารณูปการต่างๆ (Abraham, 1979)

Abraham (1979 : 5-10) แบ่งการทำให้ทันสมัยเป็น 2 ประเภท คือ การทำให้ทันสมัยทางเศรษฐกิจและการทำให้ทันสมัยทางสังคม การทำให้ทันสมัยทางเศรษฐกิจ หมายถึงการยกระดับการครองชีพและมาตรฐานชีวิตให้สูงขึ้นโดยมีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีต่างๆ มีการส่งเสริมการลงทุน และมีการจัดระเบียบแบบประชาธิปไตย ส่วนการทำให้ทันสมัยทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงลักษณะ แบบแผน สถานภาพ และบทบาทต่าง ๆ ในสถาบันสังคมเสียใหม่อย่างมีแบบแผน และการทำให้ทันสมัยนั้นจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้าง ทักษะคน และกระบวนการ และการเปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งนี้ จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงในอีกสองด้านที่เหลือโดยอัตโนมัติอีกด้วย

Kahl (1968 : 18-22) ได้สรุปลักษณะทั่ว ๆ ไป เพื่อเปรียบเทียบลักษณะสังคมดั้งเดิมและสังคมแบบทันสมัย ไว้ดังนี้คือ

1. การแบ่งงานกันทำ สังคมแบบดั้งเดิมจะมีผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากกว่าร้อยละ 70-80 นอกจากนี้จะเป็นผู้ที่ทำงานอื่น ๆ เช่น ช่างฝีมือ นักกฎหมาย พระ ฯลฯ ส่วนในสังคมสมัยใหม่จะมีผู้ทำงานเกษตรกรรมเพียงร้อยละ 10 เท่านั้น นอกนั้นจะเป็นงานรับจ้าง ทำงานอุตสาหกรรม ฯลฯ

2. การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย โดยเฉพาะในเรื่องของการผลิต ในสังคมสมัยใหม่จะนิยมใช้วิธีการผลิตแบบใหม่ มีการค้นคว้าวิจัย ส่วนสังคมแบบดั้งเดิมจะใช้วิธีการผลิตแบบดั้งเดิมสืบต่อกันมา

3. ระดับการกลายเป็นเมือง เมื่อเกิดการแพร่กระจายและเกิดการยอมรับเอานวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้ในการเกษตรกรรม จะทำให้การใช้ที่ดินกับการใช้แรงงานคนน้อยลงไป สังคมส่วนใหญ่จะเริ่มกลายเป็นเมือง

4. เศรษฐกิจ สังคมแบบดั้งเดิมมีการผลิตระดับพอเลี้ยงตนเองได้เท่านั้น ส่วนสังคมสมัยใหม่ มีพื้นฐาน เศรษฐกิจระดับชาติ มีรายได้ต่อหัว และมีการบริโภคสูง

5. การแบ่งช่วงชั้นทางสังคม สังคมแบบดั้งเดิมมีการแบ่งชั้นทางสังคมระหว่างเจ้าของที่ดินกับผู้เช่าที่ดินซึ่งแตกต่างกันมาก ส่วนในสังคมสมัยใหม่การแบ่งช่วงชั้นทางสังคมขึ้นอยู่กับการทำงานกันเท่า มีการกระจายรายได้ และมีอัตราเลื่อนชั้นทางสังคมสูงขึ้น

6. การศึกษาและการสื่อสาร ในสังคมแบบดั้งเดิมคนส่วนใหญ่จะมีการศึกษาค่ำ ส่วนในสังคมสมัยใหม่คนจะรู้หนังสือและได้รับการศึกษาคี่ชั้น ระบบสื่อสารมวลชนเป็นสื่อกลางที่จะให้ข่าวสารและการศึกษาแก่ประชาชน

7. ระบบค่านิยม ซึ่งแบ่งเป็น 14 ประเภทเพื่อใช้เป็นเครื่องวัดว่าบุคคลมีค่านิยมสมัยใหม่เพียงใด ดังนี้คือ

- 7.1 การตื่นตัวต่อการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Activism) เป็นค่านิยมที่ตรงกันข้ามกับค่านิยมแบบเก่า ได้แก่ การเชื่อถือโชคชะตา หรือ ชะตากรรม (Fatalism) ซึ่งมักปรากฏอยู่ในสังคมแบบดั้งเดิม ทั้งนี้เพราะ โครงสร้างของสังคมชนบททำให้คนในสังคมนั้นมีประสบการณ์ที่ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ทำให้เชื่อถือในโชคชะตา ส่วนในสังคมสมัยใหม่ คนมักจะมีค่านิยมที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

- 7.2 การจัดช่วงชั้นของโอกาสก้าวหน้าในชีวิต (Stratification of life chances) ในสังคมสมัยใหม่ คนทุกคนมีโอกาสก้าวหน้าเท่าเทียมกัน โดยพิจารณาบุคคลจากความสามารถที่เขาประสบผลสำเร็จในการทำงานมากกว่าจะพิจารณาจากพื้นฐานเดิม
- 7.3 การจัดช่วงชั้นของชุมชน (Community Stratification) ในสังคมแบบดั้งเดิม ชุมชนจะถูกปกครองด้วยผู้นำเพียงไม่กี่คน ส่วนสังคมสมัยใหม่นั้น บุคคลจะยอมรับว่า ทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นต่อการปกครองได้
- 7.4 อาชีพเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด (Occupation Primacy) ในสังคมสมัยใหม่ทุกคนจะมีค่านิยมที่จะประสบความสำเร็จในอาชีพการงาน
- 7.5 ความผูกพันกับเครือญาติ (Integration with relatives) บุคคลในสังคมสมัยใหม่ พร้อมทั้งจะแยกออกจากกลุ่มเครือญาติเพื่อไปแสวงหาความก้าวหน้าในชีวิต มากกว่าจะอยู่กับบิดามารดาญาติพี่น้อง เหมือนกับบุคคลในสังคมสมัยเก่าที่มีความผูกพันกับญาติพี่น้องมากกว่า
- 7.6 ปัจเจกชนนิยม (Individualism) บุคคลที่ทันสมัยจะมีความสามารถในการคาดคะเนและกระทำสิ่งต่าง ๆ ได้ เนื่องจากมีความเชื่อมั่นในตนเองต่างจากบุคคลในสังคมดั้งเดิม ซึ่งจะต้องห่วงและเกรงใจบุคคลอื่น ๆ ว่าจะไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจของตน
- 7.7 ความเชื่อในบุคคลอื่น (Trust) บุคคลในสังคมสมัยใหม่จะเต็มใจติดต่อกับคนอื่น ๆ รวมทั้งคนที่ไม่รู้จัก มากกว่าคนในสังคมดั้งเดิมที่จะเชื่อถือแค่เครือญาติเท่านั้น
- 7.8 การรับสื่อมวลชน (Participation in Mass Media) คนสมัยใหม่จะสนใจข่าวสารต่าง ๆ ที่เผยแพร่ทางสื่อมวลชนมากกว่าคนในสังคมดั้งเดิม

- 7.9 องค์การขนาดใหญ่ (Big Companies) คนสมัยใหม่นิยมการจัดองค์กรอย่างมีระเบียบ มีการวางเครือข่ายงานอย่างเป็นระบบ และเน้นที่การปรับปรุงการทำงานขององค์กรให้ดีขึ้น
- 7.10 การทำงาน (Manual Work) คนที่ทันสมัยจะไม่รังเกียจการทำงานด้วยการใช้แรง และจะพยายามปรับปรุงการทำงานด้วยการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยเข้าช่วย
- 7.11 ความชอบชีวิตในเมือง (Preference of Urban Life) คนที่ทันสมัยจะชอบใช้ชีวิตอยู่ในเมืองหลวง เพราะเป็นแหล่งที่รวมเอาความเจริญด้านต่าง ๆ ไว้ และทำให้ได้พบปะกับผู้คนมากมาย
- 7.12 ครอบครัวที่ทันสมัย (Family Modernism) บุคคลทันสมัยที่จะไม่นิยมมีครอบครัวขนาดใหญ่ คนจะรู้จักการคุมกำเนิด และรู้จักบทบาทของครอบครัว รวมทั้งคำนึงถึงบทบาทของสตรีด้วย
- 7.13 ความเคร่งศาสนา (Religiosity) คนในสังคมสมัยใหม่จะนับถือศาสนาอย่างมีเหตุผลมากขึ้น
- 7.14 การกล้าเสี่ยง (Risk Taking) บุคคลสมัยใหม่จะมีความกล้าเสี่ยงในการลงทุน การทำงาน และสามารถแก้ไขปัญหาการงานด้วยความสามารถของตนเอง

จํานงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ (2523 : 33-36) ได้สรุปความทันสมัยไว้ว่า

1. กระบวนการความทันสมัย ไม่ใช่จะศึกษาได้จากแง่เดิยหรือใช้ดัชนีอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นเครื่องวัด เช่น เราไม่อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาที่บุคคลมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้นนั้น หมายถึงว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ทันสมัยเหมือนอย่างที Rogers ตั้งข้อสังเกตว่า "กระบวนการทันสมัยนี้รวมเอาการปะทะสังสรรค์ของปัจจัยหลายอย่าง เพราะพฤติกรรมของมนุษย์สามารถจะวัดได้จากมากกว่าหนึ่งลักษณะ"

2. ความทันสมัย บ่อยที่เดิยวที่เชื่อกันว่า เหมือนกับกระบวนการที่เป็นอยู่ในตะวันตก (Westernization, Europeanization หรือ Americanization) เพราะคิดกันว่า ความทันสมัยมีกำเนิดมาจากตะวันตก ยุโรปหรืออเมริกา และทัศนคติดังกล่าวแพร่สะพัดไปกว้างขวางมากในหมู่ประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งพยายามเลียนแบบกระบวนการพัฒนาประเทศเหมือนอย่างประเทศตะวันตก แต่โดยที่จริงแล้วความทันสมัยนั้น ไม่ได้หมายถึงการปฏิบัติตามแบบยุโรปหรืออเมริกา หากเป็นการส่งเสริมชีวิตแบบเก่าและแบบใหม่ให้เข้าด้วยกัน เพราะสิ่งใหม่ ๆ ไม่จำเป็นต้องมาจากตะวันตกหรือยุโรป และการปรับปรุงรับเอาวัฒนธรรมจากประเทศพัฒนาแล้ว ไม่จำเป็นต้องให้ประเทศที่รับเอาจำลองตามแบบของประเทศแหล่งให้วัฒนธรรมเพราะส่วนใหญ่จะต้องมีการดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศที่รับเอาก่อน ดังนั้นความทันสมัยในความหมายนี้ จึงไม่จำเป็นต้องนิยามตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเท่านั้น สามารถจะหมายถึงการเรียนรู้วิถีดัดแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมด้วย

3. ความทันสมัย บ่อยที่เดิยวที่เชื่อกันว่าทุกลักษณะของความทันสมัยเป็นสิ่งที่ต้องการตัดสินใจเกี่ยวกับค่านิยมนี้เป็นการพูดง่ายเกินไป โดยที่ไม่ใช่ลักษณะทุกอย่างของความทันสมัยเป็นสิ่งดี เพราะความทันสมัยนำเอาการเปลี่ยนแปลงซึ่งอาจจะก่อให้เกิดไม่เพียงแต่ผลดีเท่านั้น แต่ยังสามารถนำเอาความขัดแย้ง ความเจ็บปวด และสิ่งที่ไร้ประโยชน์อย่างอื่นมาด้วยอีกมาก และเราอาจจะศึกษาความทันสมัยได้จากสี่ระบบคือ ระบบวัฒนธรรม ระบบสังคม ระบบจิตวิทยา และระบบประวัติศาสตร์หรือสภาพแวดล้อม

ความทันสมัยทางจิตวิทยาตนเอง บางที่เรียกว่า ความทันสมัยของบุคคล (Individual Modernization) ซึ่งเป็นสิ่งที่เชื่อกันว่าจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นสังคมสมัยใหม่ ซึ่งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงในระดับบุคคลเสียก่อน

Inkeles และ Smiths (1976 : 33) ได้สรุปว่า องค์ประกอบที่สำคัญในกระบวนการพัฒนา คือ การพัฒนาลักษณะสมัยใหม่ระดับบุคคลซึ่งการพัฒนาระดับประเทศจะเป็นไปไม่ได้ถ้าหากว่าประชาชนไม่มีคุณลักษณะสมัยใหม่ และบอกว่าปัจจัยสำคัญที่สุดที่ทำให้บุคคลเกิดความทันสมัย คือ การศึกษาอันดับแรก รองลงมาคือการเปิดรับสื่อมวลชนและประสบการณ์การทำงานตามลำดับ

1. การศึกษา (Education) การศึกษาจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ลักษณะของบุคคลทันสมัยขึ้น กล่าวคือ ในการเรียนรู้ภายในโรงเรียน นอกจากบุคคลจะเรียนรู้ในเรื่องการอ่าน การเขียน และการคำนวณแล้ว บุคคลจะได้เรียนรู้ในเรื่องของค่านิยม ทักษะ และวิถีทางในการที่จะดำรงชีวิตในระดับสูงสำหรับตนเอง และสำหรับการพัฒนาประเทศ เช่น มีการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคม เปิดรับความคิดใหม่ๆ รับประสบการณ์ใหม่ ๆ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และพร้อมที่จะกำหนดจำนวนของบุตร สำหรับครอบครัวของตนเอง เป็นต้น

2. การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass Media Exposure) พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับปัจจัยอื่นๆ อย่างแท้จริง อย่างเช่น มีความสัมพันธ์กับการศึกษาอย่างมาก บุคคลที่มีความทันสมัยจะเปิดรับสื่อมวลชนและจากการเปิดรับสื่อมวลชนนี้เองทำให้บุคคลนั้นทันสมัยมากขึ้นกว่าเดิมด้วยอันเป็นสาเหตุซึ่งกันและกัน

3. ประสบการณ์ในโรงงานอุตสาหกรรม (Factory Experience) บุคคลจะมีความทันสมัยมากขึ้น นับแต่ได้เข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

นอกจากนั้น Inkeles และ Smith ยังได้แบ่งลักษณะของคนที่มีความทันสมัย (Modern man) ไว้ว่ามี 2 ด้าน คือ

- ด้านวัตถุ หรือ External Modernization คุ้ได้จากระดับความเป็นเมือง การศึกษา การสื่อสารมวลชน การเป็นอุตสาหกรรม
- ด้านจิตใจ หรือ Internal Modernization คุ้ได้จากสภาพสิ่งแวดล้อม ค่านิยม ทักษะ และโลกทัศน์ทั่วไป

ในงานศึกษาความทันสมัยของบุคคล (Individual Modernity) Inkeles (เล่มเดียวกัน : 19-25) ได้ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างคนที่ล้าสมัย (Traditonal man) กับคนที่ทันสมัยมากกว่า (More Modern Man) ใน 6 ประเทศ คือ อาร์เจนติน่า ชิลี อินเดีย อิสราเอล ไนจีเรีย และปากีสถานตะวันออก หรือบังคลาเทศ โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง

ไป แต่ก็มັทศนคติบางอย่างที่เหมือนกัน จนกำหนดได้เป็นคุณลักษณะของ "คนทันสมัย" ได้กว้าง ๆ คือ

การวิเคราะห์ตัวบุคคลหรือปัจจัยภายใน

1. มีความพร้อมที่จะเปิดรับประสบการณ์ใหม่ (Openess to new experience) คนในสังคมทันสมัยจะเปิดรับความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมใหม่ๆ ซึ่งอาจจะปรากฏได้ในหลายรูปแบบ เช่น การใช้ยาใช้ปุ๋ย หรือเมล็ดพันธุ์ชนิดใหม่ มีความพร้อมที่จะรู้จักกับคนอื่นที่แตกต่างจากตน หรือมีการเปิดรับข่าวสารจากแหล่งที่ไม่คุ้นเคย
2. มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Readiness for social change) ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องมาจากความพร้อมที่จะเปิดรับประสบการณ์ใหม่แตกต่างกันที่การเปิดรับประสบการณ์ใหม่เป็นการทำเพื่อตนเอง แต่ความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการยอมรับความเปลี่ยนแปลงในองค์กรทางสังคม เช่น การมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นผู้พร้อมรับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอยู่รอบตัว และยอมรับโอกาสที่เปลี่ยนแปลง
3. การขยายขอบเขตความคิดเห็น (Growth of opinion) คนในสังคมสมัยใหม่ จะเป็นผู้ที่มีความตระหนักต่อความแตกต่างของทัศนคติ และความคิดเห็นรอบตัวเขา ต้องไม่ปิดตัวเอง ยอมรับความคิดเห็นที่ต่างกััน ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของคนที่อยู่ต่ำกว่าหรือเหนือกว่า
4. สนใจในข่าวสารข้อเท็จจริงต่างๆ (Interest of facts and information) บุคคลที่ทันสมัยต้องมีความกระตือรือร้นที่จะรับทราบข่าวสาร ซึ่งจะเป็นพื้นฐานไปสู่การแสดงความคิดเห็น
5. เห็นคุณค่าของเวลา (Valuing of time) เวลาเป็นสิ่งสำคัญสำหรับคนทันสมัย เป็นคนตรงต่อเวลา และมีแนวโน้มที่จะสนใจต่ปัจจุบันหรืออนาคตมากกว่าอดีต
6. เชื่อในความสามารถของมนุษย์ (Sense of efficacy) คือ เป็นผู้ที่เชื่อว่ามนุษย์สามารถเรียนรู้วิธีการควบคุมสภาพแวดล้อม มีเป้าหมายใน

- ชีวิตเป็นของตนเอง มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองมากกว่าที่จะถูกรอบงำด้วยธรรมชาติหรือผู้มีอำนาจเหนือกว่า
7. มีการวางแผนการดำเนินชีวิต (Planning) บุคคลทันสมัยจะมีแนวโน้มของการวางแผนในระยะยาว ทั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจกรรมชุมชนและกิจกรรมของตนเอง
 8. มีความสามารถในการคาดคะเนเหตุการณ์ และเข้าใจบทบาทของผู้อื่น เชื่อในหลักและเหตุผล (Calculability or Trust) เชื่อในโลกที่มีกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของมนุษย์อย่างมีเหตุผล บุคคลทันสมัยจะเชื่อคนแปลกหน้ามากกว่าตนในสังคมดั้งเดิม
 9. เห็นคุณค่าของทักษะและความชำนาญต่าง ๆ (Valuing of technical skill)
 10. มีความมุ่งหวัง หรือความทะเยอทะยานในด้านการศึกษาและอาชีพ (Educational and occupational aspirations) ผู้ที่มีลักษณะสมัยใหม่จะเป็นผู้ที่มีความสนใจในการศึกษาที่สูงกว่าภาคบังคับ มุ่งหวังที่จะให้บุตรของตนและทำงานอาชีพในแบบดั้งเดิม และรับเอาอาชีพใหม่ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีทางใหม่ ๆ
 11. ตระหนักและเชื่อถือในคุณค่า ความสามารถหรือเกียรติยศของผู้อื่น (Awareness of and respect for the dignity of others) บุคคลสมัยใหม่ต้องปกป้องศักดิ์ศรีของบุคคลที่อ่อนแอหรืออยู่ในสถานะต่ำกว่า เช่น ผู้หญิงและเด็ก
 12. มีความเข้าใจในเรื่องการผลิตต่างๆ เช่น รู้จักเลือกในการตัดสินใจ (Production Understanding) เป็นความเข้าใจของบุคคลในเรื่องการผลิตที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของการผลิตในโรงงานอุตสาหกรรม

กาวิเคราะห์ในปัจจุบัณวคลลอม

1. ระบบเครือญาติและระบบครอบครัว (Kindship and family) คนที่อยู่ในสังคมสมัยใหม่ จะมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวและญาติพี่น้องเป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะสามารถที่จะทำงานมาเลี้ยงดูครอบครัวได้ดีมากกว่าบุคคลที่ประกอบอาชีพทำนา

2. สิทธิสตรีจะเพิ่มมากขึ้น (Women's rights) ผู้ชายจะยอมรับสถานภาพและสิทธิสตรีมากขึ้น
3. มีการคุมกำเนิดและการจำกัดขนาดของครอบครัว (Birth control or restriction of family size)
4. ความเชื่อเรื่องศาสนา (Religion) จะลดลง คนจะมีความเชื่อในหลักการทางวิทยาศาสตร์มากขึ้นเมื่อมีการพัฒนาในด้านการศึกษา
5. การให้ความเคารพในผู้สูงอายุ (Aging and the age) การให้ความเคารพผู้สูงอายุจะยังคงมีอยู่ในสังคมสมัยใหม่
6. คนในสังคมสมัยใหม่จะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองเป็นอย่างดี (Politics) มีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสนใจในเรื่องที่เกิดกับชุมชน
7. การสื่อสารทั้งในรูปแบบของสื่อมวลชนและสื่ออื่น ๆ ในสังคมสมัยใหม่ จะมีความเชื่อในสื่อมวลชนมากกว่าที่จะเชื่อถือสื่อประเภทอื่นและความเชื่อถือในบุคคลในชุมชนจะลดลง
8. การบริโภคนิยม (Consumerism) คนที่มีลักษณะสมัยใหม่จะใช้จ่ายซื้อของใช้ที่คิดว่าคนที่ทันสมัยน้อยกว่า
9. การจัดช่วงชั้นทางสังคม (Social stratification) สังคมสมัยใหม่จะเชื่อว่าการเลื่อนชั้นทางสังคมในอนาคต เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ทั้งสำหรับตนเองและบุตร
10. ความผูกพันกับงาน (Work committment) คนที่ทันสมัยจะยอมรับการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่าในที่ทันสมัยน้อยกว่า ซึ่งอาจจะไม่ผูกพันกับงาน เช่น มาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมชั่วคราวเท่านั้น

นอกจากแนวความคิดเกี่ยวกับการทำให้ทันสมัย และความทันสมัยของนักวิชาการด้านต่าง ๆ แล้ว เสถียร เชยประทีป (2526 : 6-19) ได้สรุปแนวความคิดของกระบวนการทำให้ทันสมัยไว้ 2 แนวทางคือ

1. แนวความคิดแบบวัตถุนิยมคลาสสิก คือให้ความสำคัญกับการเจริญเติบโตทางด้านวัตถุและความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีลักษณะสำคัญคือ 1) เป็นแนวความคิดที่อยู่บนพื้นฐานที่ว่า การพัฒนาประเทศโดยพื้นฐาน ก็คือกระบวนการของการเจริญเติบโต

โตทางเศรษฐกิจ 2) ซึ่งก่อให้เกิดความก้าวหน้าหรือการปรับปรุงทางด้านวัตถุของประเทศใดประเทศหนึ่ง 3) และส่งผลให้เกิดความกินดีอยู่ดี และนำไปสู่ความยุติธรรมในสังคมเสรีภาพและความเป็นประชาธิปไตยโดยโดยแนวความคิดทางด้านวัตถุนิยมคลาสสิกนี้ จะไม่ให้ความสำคัญกับปัจจัยเกี่ยวกับตัวคนและสังคม และจะวัดที่การเพิ่มความสามารถด้านการผลิต ด้านการบริโภคและการกระจายสินค้าและบริการ ซึ่งเป็นดัชนีความเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว

2. แนวความคิดที่เน้นการพัฒนาในระดับบุคคลและสังคม การพัฒนาประเทศมิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีการพัฒนาหลายแง่หลายมุม ดัชนีการวัดการพัฒนาที่ดี ควรจะต้องวัดทั้งผลผลิตทางเศรษฐกิจวัดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตทางการเมืองและสังคม ก็เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีวิทยา สภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมของประเทศ แนวความคิดนี้คำนึงถึงศักดิ์ศรีและชีวิตของมนุษย์ ดังนั้นดัชนีชี้ให้เห็นการพัฒนาในแนวความคิดที่สองนี้ก็คือ คุณลักษณะทางสังคม วัฒนธรรมและลักษณะทางจิตวิทยาของบุคคลนั่นเอง

สรุปแล้ว การทำให้ทันสมัย (Modernization) เป็นกระบวนการที่จะทำให้บุคคลมีลักษณะเป็นคนทันสมัย (Modern Man) ซึ่งความทันสมัยในระดับบุคคล (Individual Modernization) คือ ลักษณะภายใน ความคิด ทศนคติ ซึ่งจะเป็ผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบดั้งเดิม (Traditional Society) ไปสู่สังคมสมัยใหม่ (Modern Society) ที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น

แนวความคิดเกี่ยวกับสื่อมวลชนกับความทันสมัย

การสื่อสารมวลชน หมายถึงการส่งข่าวสารไปสู่คนจำนวนมาก โดยอาศัยเครื่องมือนีคือสื่อมวลชน (Mass Media) ผู้รับสารเป็นกลุ่มคนที่ไม่สามารถจำกัดจำนวนและกำหนดลักษณะได้ อาจจะอยู่ในที่ต่าง ๆ (ชนวนดี บุญลือ : 7) มีการถ่ายทอดสารอย่างเปิดเผย ส่วนใหญ่จะกำหนดเวลาให้ถึงกลุ่มผู้รับพร้อมๆ กัน และผู้ส่งสารมักจะสื่อสารภายในองค์การที่ซับซ้อน ซึ่งมีการใช้ข่าวสาร (พัชนี เชษฐรยา และคนอื่น, 2534 : 46) โดย

สื่อมวลชนจะมีอิทธิพลและหน้าที่ต่อผู้รับสารแตกต่างกันไป Schramm (1972 : 127-134) ได้กล่าวถึงหน้าที่ของสื่อมวลชนไว้ว่า นอกจากหน้าที่หลัก 4 ประการ คือ การให้ข่าวสาร (to inform) การให้ความรู้ (to teach) การชักจูง (to persuade) และการให้ความบันเทิง (to entertain) นอกจากนี้สื่อมวลชนยังช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการพัฒนาด้วย

Lasswell (1984 : 37-51) กล่าวถึงหน้าที่โดยทั่วไปของสื่อมวลชนว่ามีอยู่ 4 ประการ คือ 1) สอดส่องระวังระวังสิ่งแวดล้อม (Surveillance of the environment) 2) ประสานส่วนต่างๆ ในสังคมในการสนองปฏิกิริยาต่อสิ่งแวดล้อม (Correlation of the parts of society in responding to the environment) 3) ถ่ายทอดมรดกทางสังคมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นหลัง ๆ (Transmission of social heritage from one generation to the next) และ 4) ให้ความบันเทิง (Entertainment) ซึ่ง Klapper มองสื่อมวลชนว่าเป็นเพียงเครื่องมือถ่ายทอดข่าวสารความรู้และกระตุ้นให้เกิดความคิดเห็นบางอย่างกับประชาชนเท่านั้น (อ้างในจุมพล รศคาคดี, 2532) ในสังคมสมัยใหม่ (Modern Society) สื่อมวลชนมีหน้าที่รายงานข่าว บทความ สารคดี ความคิดเห็นแก่ประชาชนทั่วไป ซึ่งเป็นบรรยากาศของกระบวนการทันสมัยนั่นเอง (บุญเลิศ ศุภคิดง, 2522 : 17)

นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังเป็นตัวกลางในการกระจายข่าวสารไปยังสมาชิกของสังคมได้อย่างรวดเร็วและถึงคนเป็นจำนวนมากในเวลาพร้อม ๆ กัน ช่วยให้เราได้รับรู้ความเป็นไปของทั้งสังคมภายในและภายนอกเนื้อหาจากสื่อมวลชนสามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด (cognition) และมีผลต่อพฤติกรรมที่จะแสดงออก (behavior effect) (Rokeach and Defleur, 1967 อ้างในอัญชลี จารุสมบัติ, 2526 : 19) ซึ่งสอดคล้องกับ Tard ที่ว่าภารกิจของสื่อมวลชนก็คือเป็นตัวเร่งการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยทำการเผยแพร่วิธีการใหม่ ๆ โดยการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ (ศิริชัย ศิริภาชะ, 2531 : 100)

เมื่อศึกษาถึงแนวความคิดเกี่ยวกับความทันสมัยแล้ว จะเห็นได้ว่านักวิชาการสื่อสารมวลชนไม่ว่าจะเป็น Lerner, Rogers, Kahl หรือ Inkeles ต่างก็มีความ

คิดว่าสื่อมวลชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้ประชาชนเกิดความต้องการการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะนำไปสู่ความทันสมัยในระดับบุคคล โดย Lerner เป็นคนแรกที่ได้ศึกษาสื่อมวลชนในกระบวนการทำให้ทันสมัย ทำการศึกษากระบวนการทำให้ทันสมัยในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง (Transitional Society) ในตะวันออกกลางในปี 1958 Lerner กล่าวว่าสื่อมวลชนทำให้เกิดจินตนาการเป็นประสบการณ์กลาง (mediated experience) ซึ่งจะทำให้มีความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น (empathy) ซึ่งเป็นคุณสมบัติของบุคคลที่มีความทันสมัยและสรุปว่า ไม่มีองค์ประกอบทางสังคมสมัยใหม่ใดที่จะมีประสิทธิภาพถ้าปราศจากสื่อมวลชนที่พัฒนาแล้ว โดยพบว่า กระบวนการทำให้ทันสมัยจะเริ่มจาก

1. การเป็นเมือง (Urbanization) เพราะจะเกิดการเคลื่อนย้ายของประชากรมาอยู่รวมกันเป็นเมือง ซึ่งก่อให้เกิดการกระตุ้นความต้องการทักษะและความสามารถบางอย่าง ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการทำให้ทันสมัย หรือการพัฒนานั้นเอง

2. การรู้หนังสือ (Literacy) การอ่านออกเขียนได้จะเป็นเครื่องมือในการให้การศึกษาแก่ประชาชน สามารถกระจายผลผลิตของเมืองไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของสังคมได้

3. การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass Media Exposure) ซึ่ง Lerner เห็นว่าเมื่อคนเราสามารถปรับสภาพความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนไปได้แล้ว และมีการศึกษาหรือรู้หนังสือก็สามารถรับประสบการณ์ใหม่ ๆ จากสื่อได้ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาทักษะต่างๆ

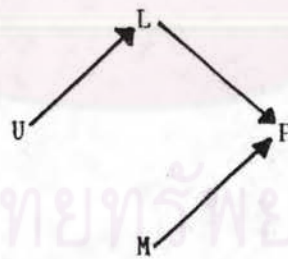
4. การมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (Electoral Participation) ซึ่งจัดเป็นเป้าหมายของสังคมสมัยใหม่อย่างแท้จริง

Lerner (เล่มเดียวกัน : 398-412) ชี้ให้เห็นว่า สื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบดั้งเดิม ไปสู่สังคมที่มีการพัฒนาให้ทันสมัยยิ่งขึ้น โดยสื่อมวลชนเป็นสื่อในการนำความรู้และสิ่งใหม่ ๆ มาสู่ชนบท ผู้ที่มีโอกาสเดินทางไปติดต่อกับสังคมภายนอกชุมชนของตน มักมีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีทัศนคติและโลกทัศน์กว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีโอกาสรับข่าวสารจากสื่อมวลชนมีแนวโน้มที่จะ

เรียนรู้ความเจริญก้าวหน้าต่างๆ ของสังคมภายนอก ทำให้มีความคิดในการพัฒนาตนเอง ให้ทันสมัยยิ่งขึ้น มีความต้องการความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการเปรียบเทียบกับสังคมภายนอก ต้องการการประสบความสำเร็จ มีความรู้สึกนึกคิดกว้างขวางมีความเข้าใจในบทบาทและสภาพการณ์ของผู้คนมากขึ้น (Empathy) ซึ่งจะใช้เป็นตัววัดความเป็นคนทันสมัยได้เป็นอย่างดี และการขยายตัวของสื่อมวลชนนี้เอง จะช่วยยกระดับการรู้หนังสือมากขึ้นด้วย ซึ่งจะกระตุ้นให้มีความสนใจและเข้าร่วมในกระบวนการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองมากขึ้น

ภายหลัง Frey (1973 อ้างในศิริชัย ศิริกาละ , 2525 : 129-130) ได้ทำการศึกษางานวิจัยของ Lerner และได้เสนอแผนภูมิแสดงความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ตามแนวคิดของ Lerner ไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ 2 แบบจำลองการเปลี่ยนเป็นสมัยใหม่ของ Lerner

U หมายถึง การทำให้เป็นเมือง (Urbanization)

L หมายถึง การรู้หนังสือ (Literacy)

M หมายถึง การเปิดรับสื่อมวลชน (Mass Media Exposure)

P หมายถึง การมีส่วนร่วมทางการเมืองและเศรษฐกิจ

(Political and Economic Participation)

Frey อธิบายว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ เริ่มเมื่อมีการขยายตัวของชุมชนจนกลายเป็นเมือง การศึกษาก็จะเกิดตามมาในชุมชนเมือง ซึ่งก็ทำให้เกิดการเปิดรับสื่อมวลชนเกิดขึ้น และการขยายตัวของสื่อมวลชนก็จะช่วยยกระดับการศึกษาของประชาชนให้เพิ่มมากขึ้นด้วย และการเข้ามามีส่วนร่วมนี้เองเป็นเป้าหมายของสังคมสมัยใหม่

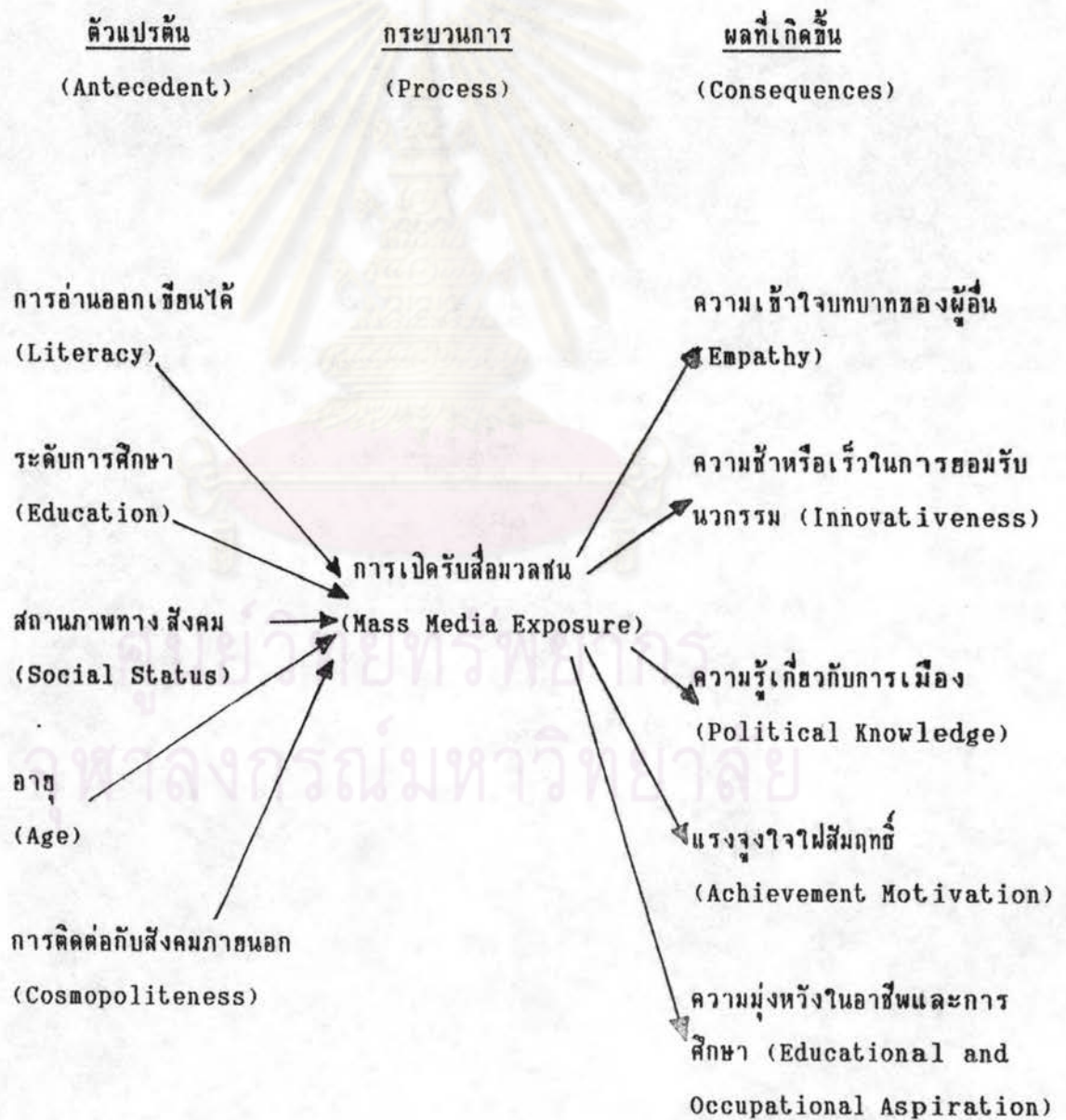
ต่อมา Rogers ได้ทำการศึกษาถึงกระบวนการที่ทำให้บุคคลทันสมัยของชาวนาในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา และได้เสนอแนวคิดเอาไว้เป็นแบบจำลอง (Paradigm) ดังนี้ (1969 : 50)

ANTCEDENTS	INTERVENING	CONSEQUENCES
Literacy	Empathy	Innovativeness
Mass Media Exposure	Achievement Motivation	Political Knowledge
Cosmopolitaness	Fatalism	Aspiration

สรุปได้ว่า การอ่านออกเขียนได้ การเปิดรับสื่อมวลชน และการติดต่อกับสังคมภายนอก จะช่วยให้บุคคลมีความกล้าที่จะรับนวัตกรรม แสวงหาความรู้ทางด้านการเมืองและมีความกระตือรือร้น ซึ่งเกิดขึ้นโดยมีแรงผลักดันจากคุณลักษณะทางจิตวิทยาซึ่งได้แก่ การเข้าใจบทบาทของผู้อื่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความไม่เชื่อในโชคชะตา ซึ่งทำให้บุคคลนั้นเป็นคนทันสมัย เพราะบุคคลที่มีการรู้หนังสือ มีสถานภาพทางสังคมสูง มีอายุพอสมควร และมีการติดต่อกับสังคมภายนอก จะเปิดรับสื่อมวลชนมาก และจากการเปิดรับสื่อมวลชนมากจะนำมาสู่ความทันสมัยระดับบุคคล คือ มีความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น มีความกล้าที่จะยอมรับนวัตกรรม มีความรู้ทางการเมือง มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และมีความทะเยอทะยานทางการศึกษาและอาชีพ

นอกจากนี้ Rogers ยังได้ทำการศึกษบทบาทของสื่อมวลชนในฐานะที่เป็นปัจจัยแทรก (Intervening variable) ในกระบวนการทำให้ทัศนสมัอีกด้วย

แผนภูมิที่ 3 แสดงบทบาทของการเปิดรับสื่อมวลชนที่มีต่อความทันสมัยของ Rogers

อธิบายความสำคัญของการเปิดรับสื่อมวลชนในแบบจำลองนี้ได้ว่า บุคคลที่สามารถอ่านออกเขียนได้ มีการศึกษาดี มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมสูง คือเป็นผู้มีฐานะพอที่จะหาซื้อหนังสือได้ มีอายุไม่มากนัก และมีการติดต่อกับสังคมภายนอก จะมีการเปิดรับสื่อมวลชนและจากการเปิดรับสื่อมวลชนนี้เอง จะนำมาสู่ความเป็นคนทันสมัย ซึ่งประกอบด้วยปัจจัย 5 ประการคือ

1. การเข้าใจบทบาทของผู้อื่น (Empathy) คือ การที่บุคคลเข้าใจถึงบทบาทของบุคคลอื่นที่มีอยู่ในสังคมได้เช่น เจ้าหน้าที่ส่งเสริม หัวหน้าหมู่บ้าน หรือผู้นำประเทศ เป็นต้น การเปิดรับสื่อมวลชนจะช่วยให้บุคคลมีความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผู้อื่น และการที่บุคคลมีความสามารถเข้าใจบทบาทของผู้อื่นสูง จะมีความสนใจในข่าวสารจากสื่อต่างๆ ด้วย
2. ความซ้าหรือเร็วยอมรับนวัตกรรม (Innovativeness) หมายถึง การที่บุคคลตัดสินใจรับสิ่งประดิษฐ์ หรือแนวความคิดใหม่ก่อนคนอื่น ๆ ในสังคม โดยผ่านสื่อมวลชน เช่น การยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตรและเรื่องที่อยู่อาศัย
3. ความรู้ในเรื่องการเมือง (Political Knowledge) บุคคลสมัยใหม่จะมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมือง โดยสื่อมวลชนจะเป็นสื่อในการถ่ายทอดข่าวสารด้านการเมืองไปสู่ประชาชน
4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) คือการที่บุคคลที่มีความรู้สึกและมีความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน
5. ความมุ่งหวังในเรื่องอาชีพและการศึกษา (Educational and Occupational Aspiration) คือ การที่บุคคลมีความมุ่งหวังที่จะให้บุตรได้มีการศึกษาและอาชีพที่ดียิ่งขั้นกว่าที่บุคคลนั้นเป็นอยู่

จากการศึกษาพบความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้คือ

การอ่านออกเขียนได้ (Literacy) มีความสัมพันธ์สูงกับการอ่านหนังสือพิมพ์ โดยมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.43 ซึ่งมากกว่าความสัมพันธ์ที่มีต่อสื่อที่ไม่ใช่สิ่งพิมพ์ และผู้ที่อ่านออกเขียนได้จะเปิดรับสื่อมวลชนทั้งที่เป็นสิ่งพิมพ์และเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ มากกว่าผู้ที่ไม่สามารถจะอ่านออกเขียนได้ ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการอ่านออกเขียนได้และการเปิดรับสื่อมวลชนเท่ากับ 0.422

การศึกษา (Education) พบว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การเปิดรับสื่อเป็นไปได้ โดยง่ายขึ้นความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการเปิดรับสื่อมวลชนจะมีมากกว่าความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านออกเขียนได้ที่มีต่อสื่อมวลชน คือ มีค่าสหสัมพันธ์ถึง 0.508

การติดต่อกับสังคมภายนอก (Cosmopolitaness) อันหมายถึงการที่บุคคลมีโอกาสติดต่อกับสังคมอื่นที่อยู่ภายนอกสังคมที่อาศัยอยู่ เช่นการเดินทางไปในเขตชุมชนเมือง การติดต่อกับสังคมภายนอก มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนสูงมาก คือ มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.551

สถานภาพทางสังคม (Social Status) พบว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพทางสังคมและการเปิดรับสื่อมวลชนมีค่าเท่ากับ 0.500

ความสามารถเข้าใจบทบาทของผู้อื่น (Empathy) พบว่ามีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน โดยได้ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนและความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่นเท่ากับ 0.446

แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motivation) พบว่าบุคคลที่มีการเปิดรับสื่อสูงจะมีระดับของแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงตามไปด้วย ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.316

ความซ้าหรือเร็วในการยอมรับนวัตกรรม (Innovativeness) พบว่าการยอมรับนวัตกรรมในเรื่องการเกษตร มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.422 และการยอมรับนวัตกรรมในเรื่องที่อยู่อาศัย มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชน ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.515

ความรู้ด้านการเมือง (Political Knowledge) การเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความรู้ทางการเมือง ค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ 0.572

ศิริชัย สิริกาชะ (2525 : 140-153) ศึกษาการเปิดรับสื่อมวลชนโดยใช้แบบจำลองการเปลี่ยนเป็นสมัยใหม่ของ Lerner ในเขตคลองหลวง-ธัญบุรี และได้สร้างแบบจำลองการเปลี่ยนเป็นสมัยใหม่ของเขตคลองหลวง-ธัญบุรีไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 แบบจำลองการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ของคลองหลวง-ธัญบุรี

จากแผนภูมิอธิบายได้ว่าในชุมชนเมืองป็นชนบทเขตคลองหลวง-ธัญบุรี การศึกษากับรายได้เป็นจุดเริ่มต้นของการมีค่านิยมสมัยใหม่ การศึกษากับรายได้จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทิศทางเดียวกันเสียก่อน ซึ่งมีผลต่อการเปิดรับสื่อมวลชนและการเปิดรับสื่อมวลชนมีผลโดยตรงต่อค่านิยมสมัยใหม่ เพราะฉะนั้นการส่งเสริมด้านการศึกษาและการเพิ่มด้านรายได้ เป็นสิ่งจำเป็นมาก่อนที่จะส่งเสริมการเปิดรับสื่อมวลชน เมื่อมีการเปิดรับสื่อมวลชนเพิ่มมากขึ้น ผลที่ได้ก็คือค่านิยมสมัยใหม่ที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงของสังคม

สิ่งที่สังเกตได้อย่างหนึ่งก็คือ นักวิชาการสื่อสารมวลชนหลายมองเห็นว่าการพัฒนา ก็คือ การเสริมสร้างคุณสมบัติทางจิตวิทยาที่เรียกว่า ความทันสมัย โดยที่การเข้าถึงสื่อมวลชนเป็นตัวสนับสนุนอันหนึ่งให้เกิดมีการพัฒนาความทันสมัยทำให้สามารถเรียนรู้สิ่ง

ใหม่ เป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดๆ จากสังคมภายนอกและหันกลับมาพัฒนาสังคมของตนเอง ความตระหนักถึงความต้องการปรับปรุงคุณภาพชีวิต และยอมรับความเปลี่ยนแปลงในทางที่ คีชิน (Schramm อ้างถึงในมาลี บุญศิริพันธ์ : 6-8) ดังนั้นการเข้าถึงหรือการเปิดรับสื่อมวลชนจึงเป็นตัวแปรสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาในระดับบุคคลอย่างรวดเร็ว

ในการศึกษาความทันสมัย (Modernization) นี้ ได้อาศัยการศึกษาตัวแปรเพศ อายุ การศึกษา ตำแหน่งในสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ศาสนา และการติดต่อกับสังคมภายนอก โดยมี การเปิดรับสื่อมวลชน 4 ประเภท คือ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และนิตยสาร และกับลักษณะสมัยใหม่ของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตหนองจอก จังหวัด กรุงเทพมหานคร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนและความทันสมัย รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชนและความทันสมัย ได้มีผู้ทำการศึกษาไว้บ้างแล้ว จึงขอนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรต่าง ๆ ดังนี้

เพศ

สุวิธา วีรวงศ์ (2517 : 215-219) ทำการศึกษา "ลักษณะสมัยใหม่" ที่จังหวัดชลบุรี ศึกษาเปรียบเทียบชุมชน 2 กลุ่ม ระหว่างชุมชนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยวัดจากค่านิยม 14 ประเภท พบความสัมพันธ์ระหว่างเพศกับค่านิยมสมัยใหม่ กล่าวคือเพศชายจะเป็นผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับสูงเป็นจำนวนมากกว่าเพศหญิงทั้งในเขตเมืองและเขตชนบท

อัจฉราวรรณ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2529 : 85) ได้ทำ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชนกับการพัฒนาลักษณะสมัยใหม่ของเยาวชนในเขตเมืองและชนบท พบว่า เพศมีความสัมพันธ์กับลักษณะสมัยใหม่

อายุ

Rogers และ Svenning (1969 : 107) ศึกษากระบวนการทำให้บุคคลในสังคมดั้งเดิมกลายเป็นคนทันสมัยของชาวนาในกลุ่มประเทศละตินอเมริกา พบว่า "อายุมีความสัมพันธ์เชิงผกผันกับการเปิดรับสื่อมวลชน"

Inkeles และ Smiths (1976 : 6-17) ซึ่งทำการวิจัยในประเทศอาร์เจนตินา ชิลี อินเดีย ปากีสถานตะวันออก อิสราเอล และไนจีเรีย พบว่า "อายุไม่ใช่ข้อจำกัดของการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล"

สุริยา วีรวงศ์ (2517 : บทคัดย่อ) ศึกษาลักษณะสมัยใหม่ในจังหวัดชลบุรี พบว่า ความแตกต่างด้านอายุ มิได้ทำให้เกิดความแตกต่างในด้านระดับค่านิยมสมัยใหม่

สุภรณ์ วัชรศิริธรรม (2521 : ข) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสื่อของครูกับการยอมรับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า "อายุเป็นตัวแปรที่เป็นสถานภาพที่มีความสัมพันธ์เป็นปฏิภาคกับการยอมรับนวัตกรรม คือ ครูที่มีอายุมาก จะยอมรับนวัตกรรมน้อยลง"

บุษบา สุกีธร (2528 : ค, ง) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของผู้นำท้องถิ่น พบว่าตัวแปรด้านอายุไม่มีความสัมพันธ์กับความทันสมัย

ปัญญาศักดิ์ โสภณวสุ (2528 : 63) ศึกษาการเปิดรับสื่อมวลชนกับค่านิยมสมัยใหม่ของผู้นำท้องถิ่นในเขตอำเภอเขาสมิง พบว่า ค่านิยมสมัยใหม่ไม่มีความสัมพันธ์กับอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมศรี วงศ์สิโรจน์กุล (2529 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสาร ความทันสมัย กับความรู้หลักการปฏิบัติทางสุขภาพอนามัยและทัศนคติต่อบุคคลากรสังคม พบว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความทันสมัย

สมศรี จินะวงษ์ (2532 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อมวลชนของพระสงฆ์ในวัดพัฒนาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า เมื่ออายุมากขึ้น ความทันสมัยจะน้อยลง

ฐานะทางเศรษฐกิจ

จินตวดี พุ่มศิริ (2529 : บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การสื่อสาร ความเชื่อทางศาสนา ความทันสมัยของชาวมุสลิมในอำเภอหนองจิก จังหวัด ปัตตานี พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์กับความทันสมัยเป็นค่าบวก

อัจฉราวรรณ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2529) พบว่า ฐานะทางเศรษฐกิจ มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนอย่างมีนัยสำคัญ และฐานะทางเศรษฐกิจกับลักษณะสมัย ใหม่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ระดับการศึกษา

Yadiv และ Ascroft (1966 อ้างในเสถียร เชยประทับ 2526 : 49) ทำการวิจัยโดยใช้ข้อมูลจากประเทศเคนยา โคลอมเบีย และอินเดีย พบว่า การศึกษาและการเข้าถึงสื่อเป็นตัวทำนายระดับของความรวดเร็วในการยอมรับนวัตกรรมและแรงจูงใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในกระบวนการทำให้ทันสมัย

Inkeles และ Smiths (1976) พบว่า การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ ลักษณะของบุคคลทันสมัยขึ้น

สุวิธา วีรวงศ์ (2517 : บทคัดย่อ) พบว่า ผู้มีระดับการศึกษาสูงจะมีแนวโน้มไปในทางที่มีค่านิยมสมัยใหม่สูงกว่า ผู้มีระดับการศึกษาต่ำไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในเขต เมืองหรือเขตชนบท

สรครวี วิชาชีวะ (2524 : 7) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของ พฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของประชาชนในท้องที่บางชั้น เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า บุคคลยังมีการเปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้น มีการศึกษาสูงขึ้น บุคคลนั้นจะมีความทันสมัยมากขึ้นด้วย และระดับการศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญเป็นอันดับ 3 รองจากการเปิดรับสื่อมวลชนและการสื่อสารระหว่างบุคคล

ศิริชัย ศิริภาชะ (2525 : 152) ทำการวิจัยเรื่องสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา ในเขตเมืองปิ่นเกล้า พบว่า "การศึกษาไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับค่านิยมสมัยใหม่ แต่มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนและรายได้"

บุษบา สุธีธร (2528 : ค, ง) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของผู้เข้าถึง พบว่า ระดับการศึกษาเดิมมีความสัมพันธ์กับความทันสมัยเป็นค่าบวก

จินตวดี พุ่มศิริ (2529 : 104-105) ทำการศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสาร ความเชื่อทางศาสนา และความทันสมัยของชาวไทชมุสลิมใน อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์กับความทันสมัยเป็นค่า บวก

สมศรี วงศ์สิโรจน์กุล (2529 : บทคัดย่อ) พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์ กับความทันสมัยในเชิงบวก ในงานศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับ สาร ความทันสมัย กับความรู้หลักการปฏิบัติทางสุขภาพอนามัย และทัศนคติต่อบุคคลากรสังคม

ธรรค์ชัย พันธูษา (2531 : บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการ กลายเป็นอุตสาหกรรมกับค่านิยมของประชาชนในอำเภอประโคนชัยและอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า "ความแตกต่างของระดับการศึกษาของประชากรมีความสัมพันธ์กับค่านิยมทันสมัยของประชากรที่แตกต่างกัน"

ศาสนา

จินตวลี พุ่มศิริ (2529 : 104-105) พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความทันสมัย และความเชื่อทางศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่ความเชื่อทางศาสนาไม่มีความสัมพันธ์กับความทันสมัยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kahl (1968) ที่พบว่า "คนที่ทันสมัย จะนับถือศาสนาอย่างมีเหตุผล มีความเชื่อทางศาสนาลดลง"

ตำแหน่งในสังคม

จินตวลี พุ่มศิริ (2529 : 104-105) พบว่า ตำแหน่งในสังคม มีความสัมพันธ์กับความทันสมัยเป็นค่าบวก

การติดต่อกับสังคมภายนอก

ศิริชัย ศิริภาชะ (2525 : 88) ทำการวิจัยเรื่องสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาในเขตเมืองป็นชนบทพบว่า "ส่วนใหญ่ของผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับปานกลาง และในระดับสูงจะนิยมเข้ากรุงเทพเพื่อชมภาพยนตร์ แต่สำหรับผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ระดับต่ำ จะชมภาพยนตร์ในเขตท้องถิ่น"

สรศักดิ์ คุษาชีวะ (2524 : บทคัดย่อ) พบว่า การสื่อสารกับบุคคลภายนอกสังคมมีความสัมพันธ์กับความทันสมัยอย่างมีระดับนัยสำคัญ กล่าวคือ ถ้าการสื่อสารกับบุคคลภายนอกสังคมอยู่ในระดับสูง ความทันสมัยก็จะมากขึ้นตามไปด้วย

Pool (1966 : 105) พบว่า ในสังคมที่ไม่มีการเคลื่อนไหวติดต่อกับสังคมภายนอกมักจะพอใจอยู่กับสภาพความเป็นอยู่ปัจจุบันของตนเองต่อเมื่อมีใครบางคนได้เดินทางไป-มาระหว่างหมู่บ้านบ่อยๆ มีโอกาสพบปะผู้คน ก็มักจะนำเอาสิ่งใหม่ๆ เข้ามา เกิดการเปรียบเทียบและต้องการพัฒนาตนเองให้ทันสมัย (อ้างถึงในมาลี บุญศิริพันธ์ : 7)

การเปิดรับสื่อมวลชน

ต่างประเทศ

Rao (1966 : 70) ทำการศึกษาหมู่บ้านในอินเดีย พบว่าการเปิดรับสื่อมวลชน เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของบุคคล ทำให้บุคคลมีความทันสมัยขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งทำให้บุคคลมีความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่น

Pool (1966 : 105-106) สนับสนุนบทบาทของสื่อมวลชนต่อการพัฒนาว่า สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติที่ทันสมัย และการเข้าถึงสื่อมวลชนหรือโอกาสในการรับสารจากสื่อมวลชน เป็นตัวสนับสนุนให้มีการพัฒนาความทันสมัยของชาวชนบทด้วย

Yadiv และ Ascroft (1966 อ้างในเสถียร เชษประทีป 2526 : 49) ทำการวิจัยโดยใช้ข้อมูลจากประเทศเคนยา โคลอมเบีย และอินเดีย พบว่า 1) การเข้าถึงสื่อมวลชนทำหน้าที่เสมือนตัวแปรแทรก (Intervening Variable) ในแบบจำลองของการทำให้ทันสมัย

Rogers และ Svenning (1969 : 8) ทำการศึกษาสังคมชาวนาในโคลอมเบีย พบว่าสื่อมวลชนมีความสำคัญที่ทำให้คนมีความทันสมัย โดยมองสื่อมวลชนในฐานะเป็นตัวแปรกลางในกระบวนการที่ทำให้คนมีความทันสมัย

Mishra (1972 : 106-109) ได้วิจยหาความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นเมืองกับความทันสมัยในหมู่บ้านอินเดีย โดยมีการสื่อสารเป็นตัวแปรกลาง และพบว่าระดับความเป็นเมืองมีความสัมพันธ์โดยมีสื่อมวลชนเป็นแรงเสริมให้ความสัมพันธ์ของ 2 ตัวแปรนี้มากขึ้น การเปิดรับสื่อมวลชนทำให้บุคคลมีประสบการณ์มากขึ้น ความสามารถต่างๆ เหล่านี้จะส่งผลให้บุคคลนั้น ๆ เป็นคนที่ทันสมัย นอกจากนี้ยังพบว่าความสามารถในการเข้าใจบทบาทของผู้อื่นมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสาร เมื่อมีการใช้สื่อมวลชนมากขึ้นก็ย่อมจะทำให้สามารถยกระดับความเป็นอยู่ที่ทันสมัยขึ้นในหมู่บ้านอินเดีย

Shing Yink (1972 อ้างในวินัย ทิพย์สุวรรณ 2527 : 21) ซึ่งวิจัยใน
ได้ค้นพบว่า ปริมาณของการเปิดรับสื่อและเนื้อหาของข่าวสารมีความสัมพันธ์กับระดับความ
ทันสมัยของบุคคล

Deutschmann และ Mc Nelly (อ้างในเสถียร เชื้อประทับ 2526) ใช้
วิธีทางสถิติแบบการวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อวิเคราะห์ลักษณะบางประการของการทำให้
ทันสมัยในระดับปัจเจกบุคคล พบว่า ตัวแปรในทางการสื่อสารและตัวแปรที่เกี่ยวกับการทำ
ให้ทันสมัย ต่างมีความสัมพันธ์หรือมีอิทธิพลซึ่งกันและกันอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการศึกษาของ Gunaratne (1976 : 80-92) เกี่ยวกับความทันสมัย
ของหมู่บ้านศรีลังกา 4 แห่ง สัมพันธ์กับบทบาทของสื่อมวลชนในการสร้างความรู้และกระตุ้น
ความทันสมัยในหมู่บ้านชนบท และพบว่าฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมีส่วนทำให้เกิด
ช่องว่างของการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะการเข้าถึงหรือการใช้สื่อมวลชน

Inkeles และ Smiths (1976) ซึ่งทำการวิจัยในประเทศอาร์เจนตินา ชิลี
อินเดีย ปากีสถานตะวันออก อิสราเอล และไนจีเรีย พบว่า การเปิดรับสื่อและความทันสมัย
ของบุคคลมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง

ในประเทศ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2515 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสังคมแบบดั้งเดิมที่
กำลังเปลี่ยนสภาพ โดยศึกษาบุคคล 4 กลุ่ม ในหมู่บ้าน 2 แห่งในจังหวัดขอนแก่น ใน
การศึกษาได้แบ่งระดับสังคมเป็น 3 ระดับ คือ แบบประเพณีแบบดั้งเดิม (Tradition)
ที่เปลี่ยนผ่าน (Transitional) และทันสมัย (Modern) โดยอาศัยปัจจัยในการพิ
จารณาความทันสมัยตามแนวความคิดของ Inkeles ทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านวัตถุ และด้าน
จิตใจ และศึกษาเกี่ยวกับโลกทัศน์ (World Views) ของชาวชนบทที่มีต่อการทำให้ทันสมัย
ดังกล่าว จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยทางด้านจิตใจ

ของชาวชนบทในชั้นทันสมัยได้แก่ ประสบการณ์การทำงาน การท่องเที่ยว สำหรับปัจจัยระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับความทันสมัยด้วย แต่ไม่มากนัก และปัจจัยด้านการสื่อสารมวลชนพบว่า ชาวชนบทที่มีจิตใจทันสมัยจะมีการเปิดรับข่าวสารบ่อย ๆ

Javier Goyaoga และคณะ เกวาลี (2516 : 33) ศึกษาค่านิยมสมัยใหม่ของบุคคลในเขตเมืองในจังหวัดอูซุซซา พบว่าบุคคลที่ติดตามข่าวสารบ้านเมืองจากสื่อมวลชนมาก บุคคลนั้นจะมีแนวโน้มที่จะมีค่านิยมสมัยใหม่กว่าพวกที่ไม่ค่อยสนใจติดตามสื่อมวลชน

สุริยา วีรวงศ์ (2517 อ้างในศิริรัช ศิริภาชะ : 15) ได้ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมสมัยใหม่โดยศึกษาเปรียบเทียบระหว่างชุมชนหมู่บ้านกับชุมชนเมืองภายในจังหวัดชลบุรี ถึงปัจจัยการใช้สื่อมวลชน ได้วิเคราะห์ถึงประเภทของสื่อมวลชนที่บุคคลนิยมใช้ติดตามข่าวสาร กับระยะเวลาของการใช้สื่อมวลชน พบว่าบุคคลใดที่มี ประเภท ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ มักเป็นผู้ที่มีแนวโน้มว่าเป็นบุคคลสมัยใหม่มากกว่าบุคคลที่ติดตามสื่อมวลชนแต่เพียงประเภทเดียว ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในเขตเมืองหรือเขตชนบทก็ตาม นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นอีกว่า บุคคลที่อยู่ในเขตเมือง มีโอกาสมากกว่าในการเลือกใช้สื่อมวลชนประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลาย ๆ ประเภทในการติดตามข่าวสาร ดังนั้นทำให้บุคคลที่อยู่ในเขตเมืองมีกลุ่มบุคคลที่มีค่านิยมสมัยใหม่เป็นจำนวนร้อยละที่มากกว่าในเขตชนบท ส่วนระยะเวลาในการเปิดรับสื่อมวลชน สรุปได้ว่าผู้ที่รับฟังข่าวสารจากวิทยุเป็นประจำทุกวัน จะเป็นผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับสูง และเป็นผู้ที่มีลักษณะสมัยใหม่มากกว่าผู้ที่รับฟังวิทยุนานๆ ครั้ง สำหรับการอ่านหนังสือพิมพ์ ปรากฏว่าจำนวนผู้ที่อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวันจะเป็นผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับสูงนั้นมีจำนวนร้อยละที่สูงกว่าผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับต่ำ ทั้งนี้จะเห็นว่าการศึกษากการเปิดรับสื่อมวลชนจะทำให้เข้าใจและทราบพฤติกรรมของลักษณะสมัยใหม่ได้ดียิ่งขึ้น

อมรา พงศาพิชญ์ (2517 : 326) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความทันสมัยอันเป็นปัจจัยหนึ่งของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่าสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งซึ่งทำให้คนทันสมัย

มาลี บุญศิริพันธ์ (2523 : คำนำ , บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง "ความสัมพันธ์ของการใช้สื่อมวลชนกับการพัฒนาประเทศไทย" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงสภาพการใช้สื่อมวลชนของชาวชนบทว่าจะมีผลต่อการพัฒนาปรับปรุงความคิดให้ทันสมัยก้าวหน้าอย่างไรบ้าง พบว่า สื่อมวลชนมีบทบาทต่อการพัฒนาความคิดของชาวชนบทสามารถกระตุ้นให้เกิดทัศนคติและโลกทัศน์ที่กว้างขวางขึ้น ระดับการพัฒนาความคิดขึ้นอยู่กับระดับการใช้สื่อมวลชนของผู้รับสารด้วย การศึกษา และฐานะทางเศรษฐกิจเป็นตัวแปรสำคัญในการเข้าถึงสื่อมวลชน การใช้สื่อมวลชนย่อมมีส่วนกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติและพัฒนาความคิดให้ทันสมัยขึ้นได้

สรศรีวี คุษาชีวะ (2524 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ของพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของประชาชนในท้องที่บางชั้น เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทันสมัยของบุคคลโดยสำคัญเป็นอันดับแรก อันดับที่สองได้แก่ การสื่อสารระหว่างบุคคล และอันดับที่สามได้แก่การศึกษา และสรุปว่า ยิ่งบุคคลมีการเปิดรับสื่อมวลชนมากขึ้น มีการศึกษาสูงขึ้น บุคคลนั้นจะมีความทันสมัยมากขึ้นด้วย และยังพบว่า การสื่อสารกับบุคคลภายนอกสังคมมีความสัมพันธ์กับความทันสมัยอย่างมีระดับนัยสำคัญ

ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ (2524) ศึกษาอิทธิพลทางเศรษฐกิจ สังคม ประชากร และสื่อมวลชนที่มีต่อการเลื่อนชั้นทางสังคม พบว่า ระดับการเปิดรับสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการเลื่อนชั้นทางสังคมในทางเดียวกัน คือผู้ที่เปิดรับสื่อมวลชนในระดับสูงมีโอกาสเลื่อนชั้นทางสังคมสูงขึ้นมากกว่าผู้ที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับต่ำกว่า และความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้ เป็นลักษณะความสัมพันธ์ของอิทธิพลในด้านค่านิยมสมัยใหม่ด้วย คือผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับที่สูงกว่า จะมีการเลื่อนชั้นทางสังคมสูงขึ้นมากกว่าผู้ที่มีค่านิยมสมัยใหม่ในระดับที่ต่ำกว่า

ศิริชัย สิริภายะ (2525 : 142) ทำการวิจัยเรื่องสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนาในเขตเมืองป็นชนบท โดยทำการศึกษาตัวแปร 5 ตัวแปร คือ ค่านิยมสมัยใหม่ การเปิดรับสื่อมวลชน การศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร โดยเลือก 6 ตำบลของอำเภอคลองหลวงกับอีก 3 ตำบลของอำเภอ

ถัญบุรี จังหวัดปทุมธานี พบว่าค่านิยมสมัยใหม่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับการเปิดรับสื่อมวลชนและรายได้ ในขณะที่รายได้มีความสัมพันธ์เช่นเดียวกับการศึกษาและการเปิดรับสื่อมวลชนด้วย

เทียนฉาย กิระนันท์ (2525) ได้ทำการสำรวจสภาวะทางเศรษฐกิจสังคมและประชากรของกรุงเทพมหานคร พบว่าวิถีชีวิตของชาวกรุงเทพมหานครในส่วนที่เกี่ยวกับการเปิดรับสื่อมวลชนนั้น ไม่ว่าจะต้องการทราบหรือรับรายการประเภทใดก็ตามจะเลือกใช้โทรทัศน์เป็นสื่อแรกและมากที่สุด รองลงมาคือ วิทยุและหนังสือพิมพ์

พิชนี เศษจรรยา (2525 : บทคัดย่อ) ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเป็นเมือง การเปิดรับข่าวสาร และความทันสมัยของประชาชน กรณีประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า คนที่มีระดับความเป็นเมืองสูง จะมีระดับการเปิดรับสื่อมวลชน และข่าวสารสูงกว่าคนที่มีระดับความเป็นเมืองต่ำ และการเปิดรับข่าวสารนี้เองที่ทำให้ประชาชนมีความทันสมัยมากขึ้นด้วย

พ่องลักขณ์ จิตต์การุณ (2526 : 69-70) ได้ทำการศึกษาการเปิดรับสื่อมวลชนกับความทันสมัยของนักศึกษาที่มีผลสำคัญทางการเรียนต่างกัน โดยทำการศึกษาในกลุ่มนักศึกษาปริญญาตรีปีที่ 2 หลักสูตร 2 ปี (2524-2525) วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม พิษณุโลก พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนไม่มีความสัมพันธ์กับความทันสมัย โดยนักศึกษาส่วนใหญ่มีความทันสมัยอยู่ในระดับปานกลางและมีการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับกลาง

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ และสพัตราเพชรมณี (2526 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาบทบาทของสื่อมวลชน 3 ประเภทคือ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ที่มีต่อการดำรงชีพของคนกรุงเทพฯ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ของประชากรมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการรับสื่อด้วย

วินัย กิพย์สุวรรณ (2527 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเชิงสำรวจเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความทันสมัย การศึกษา รายได้ และประสบการณ์ในตำแหน่งหน้าที่กับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน 5 ประเภท คือ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์รายวัน

นิตยสาร และ ภาพยนตร์ กับกลุ่มตัวอย่างคือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในอำเภอเมืองอุบลราชธานี อำเภอเทมราช อำเภอตระการพืชผล อำเภอศรีเมืองใหม่ และกิ่งอำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 647 คน พบว่า ความทันสมัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน และการศึกษา รายได้ ประสบการณ์ในตำแหน่งหน้าที่ที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน

อนันต์ ลิขิตประเสริฐ (2527 : 128) ได้ศึกษาบทบาทผู้นำหมู่บ้านในการพัฒนางานสาธารณสุขมูลฐาน จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานสูงกว่า จะมีความทันสมัยมากกว่า กลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานต่ำกว่า และกลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานสูงกว่าจะมีพฤติกรรมการติดต่อสื่อสารมากกว่ากลุ่มผู้นำในหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสาธารณสุขมูลฐานต่ำกว่า

บุษบา สุธีธร (2528 : ค, ง) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการสื่อสารกับความทันสมัยของผู้นำท้องถิ่น พบว่า การติดต่อกับสังคมภายนอก การสื่อสารระหว่างบุคคล ระดับการศึกษาเดิม การเปิดรับสื่อมวลชน แต่ละตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับความทันสมัยเป็นค่าบวก และยังพบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนเป็นตัวแปรที่อธิบายความทันสมัยได้ดีที่สุด โดยเฉพาะการเปิดรับหนังสือพิมพ์

ปัญญาศักดิ์ โสภณวสุ (2528 : 63) ศึกษาการเปิดรับสื่อมวลชนกับค่านิยมสมัยใหม่ของผู้นำท้องถิ่นในเขตอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด พบว่าค่านิยมสมัยใหม่มีความสัมพันธ์กับระดับการอ่านหนังสือพิมพ์ส่วนกลาง และการดำรงตำแหน่งของผู้นำท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางบวกที่ระดับ.05 แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการฟังวิทยุ ระดับการชมโทรทัศน์ ระดับการอ่านหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง และการเป็นสมาชิกกลุ่มสมาคมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ยอมรับได้

บุญเกษม เสริมวัฒนากุล (2528 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนกับการพัฒนาประเทศ พบว่าในกระบวนการเปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ต้องประกอบด้วยตัวแปร 4 ตัว คือ 1) การเป็นเขตเมือง 2) การรู้หนังสือ 3) การใช้

สื่อมวลชน 4) การมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ

อัจฉราวรรณ อิศรางกูร ณ อยุธยา (2529 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างการเปิดรับสื่อมวลชน กับการพัฒนาลักษณะสมัยใหม่ ของเยาวชนในเขตเมืองและชนบท พบว่า การติดต่อกับสังคมภายนอกและฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมวลชนอย่างมีนัยสำคัญ การเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับลักษณะสมัยใหม่อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ คือ เยาวชนที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับสูงมีแนวโน้มที่จะมีลักษณะสมัยใหม่ในระดับสูง และเยาวชนที่มีการเปิดรับสื่อมวลชนในระดับต่ำ มีแนวโน้มที่จะมีลักษณะสมัยใหม่ในระดับต่ำ และสรุปได้ว่า ตัวแปรการเปิดรับสื่อมวลชนสามารถอธิบายลักษณะสมัยใหม่ได้ดีที่สุดโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์

สมศรี วงศ์โรจน์กุล (2529 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับสาร ความทันสมัย กับความรู้หลักกาปฏิบัติทางสุขภาพอนามัย และทัศนคติต่อบุคคลากรสังคม พบว่า อาวุมีความสัมพันธ์เชิงลบกับความทันสมัย การศึกษามีความสัมพันธ์กับความทันสมัยในเชิงบวก

จินตวดี พุ่มศิริ (2529 : 104-105) พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความทันสมัยและความเชื่อทางศาสนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ปาริชาติ นิติมานพ (2529 : บทคัดย่อ) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การเปิดรับสื่อมวลชน ความทันสมัยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีไทยพุทธกับสตรีไทยมุสลิม พบว่า สตรีไทยพุทธกับสตรีไทยมุสลิมมีความแตกต่างกันในการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์เท่านั้น โดยที่สตรีไทยพุทธเปิดรับข่าวสารจากสื่อหนังสือพิมพ์มากกว่าสตรีไทยมุสลิม ส่วนการเปิดรับสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และนิตสาร รวมทั้งระดับความทันสมัย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และการเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทางบวกกับระดับความทันสมัย เฉพาะในด้านการเปิดรับสื่อหนังสือพิมพ์เท่านั้น โดยพบทั้งในกลุ่มสตรีไทยพุทธและกลุ่มสตรีไทยมุสลิม

สมเด็จพระจินะวงศ์ (2532 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อมวลชนของพระสงฆ์ในวัดพัฒนาในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การเปิดรับสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความทันสมัยของพระสงฆ์ แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับการรักษาศีลของพระสงฆ์ และเมื่ออายุมากขึ้นและระยะเวลาการบวชนาน พระสงฆ์จะเปิดรับหนังสือพิมพ์และโทรทัศน์มากขึ้นและจะเปิดรับวิทยุน้อยลงถ้าระดับการศึกษาทางโลกสูงขึ้น และจะเปิดรับนิตยสารมากขึ้น เมื่อระยะเวลาการบวชนาน นอกจากนี้ยังพบว่าถ้ามีระดับการศึกษาทางโลกสูงขึ้น จะมีความทันสมัยมากขึ้น พระสงฆ์ที่เปิดรับหนังสือพิมพ์มากขึ้นจะมีความทันสมัยมากขึ้น

จุฑาภรณ์ เอละพันธ์ (2534 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการรับข่าวสารการพัฒนารัฐธรรมนูญของประชาชนในชุมชนเป้าหมายของกรุงเทพมหานคร โดยมีชุมชนแขวงกระทู้มราช เขตหนองจอกรวมอยู่ด้วย พบว่า คุณลักษณะทางประชากรได้แก่ เพศ อายุ ศาสนา มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการรับข่าวสารการพัฒนารัฐธรรมนูญในระดับต่ำ ในขณะที่ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้มีความสัมพันธ์กับความถี่ในการรับข่าวสารการพัฒนารัฐธรรมนูญในระดับสูง

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย